

RÉVAI MIKLÓS LEVELEI PAINTNER MIHÁLYHOZ.

— Hatodik közlemény. —

52.

Nicolaus Michaeli, Amico Suo Suauissimo.

Ad postremas tuas literas nihil rescripsi: quod spem mihi inieceris, vt tecum Sopronii citius conueniam, quam ego te in Tusculano tuo inuisam. Sed ecce neutrum horum contigit. Ita res meae involuebantur, vt Sopronio non tam abirem, quam profugeram. Insidiae mihi struebantur praesertim a Comite Ignatio Festetits: qui filiolum suum, aliquanto viuacior, magnopere auebat et porro sub mea seueriore disciplina esse. Molestissimam prouinciam debui fuga declinare, vt totus meus sim, et literulis viuam. Etiam Consilium Locumtenentiale ingenti me labore voluit obruere. Vályi, Regiae Vniuersitatis Professor, altiore iussu iam ante triennium conscripsit Grammaticam Hungaricam in vsum Latinarum et Nationalium Scholarum. Huius operis editio non est admissa, antequam Auctor iudicia Literatorum Hungariae non conquisiuisset. Tunc ego me pulchre subduxi ingrato operi. Recurrit ad alios, et collecta habuit multorum iudicia, *Rajnisii, Jordanskii, Szuhányii, Schedii, Dugonitsii*. Sed cum Szabóne lis illi acrior exorta est. Commissio Literaria iam opinionem debuisset de his Vniuersis deponere. Quid autem fit? Ecce tibi farrago scriptorum, quae libras quinque ponderauit, per Postam Sopronium mittitur ad Directorem Wolfgangum Tóth, vt cum Nicolao Révay, qui Sopronii degit, super vniuersis concertet, et Reflexiones suas via directa quantocyus submittat. Multas habui causas, quare arcana Linguae, improbo labore euoluta, ingratum hominibus his quidem Reflexionibus, pandere non potuerim, „*Kapálj kurta, neked is lesz.*“ Eo ipse potius meum partum. Vt quid graculus alter meis pennis niteat? Aliquid scripsi tamen breuiter, et tantum iudicauit, quanta apud me lateant. Opportune potui morbum meum caussari; disceptationi longiori me committere non possim. Badenas properaui ad curandam valetudinem, inde Viennam me totum contuli. Wolfgangus comitabitur scriptum meum apta excusatione. Abegit me praeterea Sopronio ingens rerum caritas et Viennae priuatus multo commodius possum degere: multo etiam vtilius, in bibliothecarum frequentia, et typographiarum copia; at vero multo etiam iucundius in Patronorum meorum sinu. Non possum verbis exprimere, quam amice, quam plane fraterne me complectatur suasissimus meus Somogyius. Bene praedixisti, non illum offendi facto meo, quod ingratum Horvatum neglexerim. Immo gratulationem expertus sum non mediocrem, quod Viennae me videat. Non defuerunt et alii, qui mihi certatim conditiunculas procurarent. Sed me his obrui non sum passus, ne literulis meis iterum eriperer. Contentor quotidiano stipendio ad Sanctum Stephanum. Deinde vni Puellae Nobili quotidie horulam consecro in Linguae Hungaricae institutione. Sed ride, amice! quantum ridere potes. Ad quam domum tulit me fatum! Ad Principem Grassalkovitsianam, quae neptem suam, natam ex Forgátsiana, in aula sua educat, mortuo patre orphanam. Haec est Discipula mea.

Indignor Görögio, quod in dispergendis carminibus in Obitum Denisii adeo segnis fuerit. Principi Ipsilandio ipso Michaelis die gratificabar exemplari vno, sibi antea non viso, et inaudito. Experiebar Viri solatium, et affectum erga me. Onomasticum tuum diem praeueni amicis votis cum Somogyio meo in Dornbach, inter suauissimas confabulationes, quo me secum euehi voluit ad fratrum prandiolum, in straminea sua viduitate, vt Germani dicunt, Comitissa iam in Hungariam abeunte. Ipse quarta Octobris sequetur. Praebuit se mihi totum suauissimum Patronus ex altero die, excursionem ad Schönbrun, amico itidem prandiolo, et iucundissima deambulatione. Viuo isthic in deliciis meis, totus meus, totus Patriae. Fauet nunc certe etiam valetudo. Prouentus mei tanti sunt, quanti homini non auaro, et paucis contento, abunde sufficiunt: ad tercentos florenos Pensionis accedit quotidianum certum stipendium, accedunt menstrui tres aureoli a Grassalkovitsiana. Si hi defecerint, providebit Deus per Amicos de supplemento. Reliquam Patronorum munificentiam conuerto in editiones scriptorum meorum. Si me literis tuis beare volueris, dirige eas ad vetus hospitium meum: *Im Bischofgassel, bey dem silbernen Schiff, im 4-ten Stock*. Nymphae elegantulae, innocentes animulae, quae aliquando tuam etiam Praepositoralem Dignitatem mouerunt, vt in nequiter iocareris, domo euolarunt. Natu maior nupsit secundo, at feliciter cuidam de Cancellaria Bohemica. Minorem vero matris soror, improlis foemina, filiam adoptauit. Non est ergo, quare mihi metuat. Pater, et mater, prouecta iam aetate, homines probi, magnopere me diligunt, curamque mei habent singularem. Oeconomus mea Budam se contulit ad filiam suam, quam a se tam longe diuulsam iam multum gemuit. Doleo, optimae mulieri quatuordecim annorum seruitia, mihi fideliter praestita, praesertim in morbo meo statu, me non satis potuisse remunerari. Quid tua Theresia agit? vt valet? Onomasticum eius diem praemio votis omnibus. Aloysiae gratulor de marito bono. Patres Zirtzenses, optime de me meritis, multum reueor. Saluto omnes, quos mei meminisse nondum piget. Te exosculor, et Canonicum Veszprimiensem esse cupio. Vale, et me porro ama. Vienne 1 Octobris 1801.

53.

Nicolaus Michaeli Suo Salutem.

Nuper tibi epistolam scripsi satis prolixam. Nunc ceteri manu haec breuiter adjicio, totus in lactitiam effusus: addictissimum vobis *Somogyium*, secunda Octobris, a Sua Maiestate Sacratissima, in Noua Ministerii Organizatione, denominatum esse Status et Conferentiarum Consilium; relicto in priore actiuitate sua etiam *Izdentzio*. Somogyio optimus quisque magnopere gratulatur, ob hanc insignem, et Salutarem Patriae Promotionem, Vale, et me ama. Vienne 4. Octobr. 1801.

Clarissimum et Excellentem Medicum Vestrum *Heislerum* multum reueor: cuius Insigni Opere me apud Somogyium et hodie oblectaui. Saluto et *Takátsium*: Velim, vt valetudinem diligentius curet et Patriae amore, in cuius commoda vitam habet adhuc consecrandam.

54.

Nicolaus Michaeli Amico Suauissimo.

Vide, quid postremis tuis literis acciderit, quas mihi tradidit tabelarius, per gradus descendenti obuam factus, cum ad prandium irem ad Patronum meum. Inter eundem, rupi sigillum et legi audissime, quod potui, tantum initium iucundissimae tuae litterae. Ad rem erat. Gratulationem tuam illico retuli Patrono. Ille, tui, rerumque tuarum aestimator singularis, statim ipsas tuas literas cupidius flagitavit. Non potui negare. Legit itaque et ille initium, sed alteram etiam paginam vertit, quod ego non potui. Sumto prandio, deambulatum iuimus ad nouum aquae ductum: ad quem cum familiarius consedissemus, iterum tuae litterae sunt productae, et perlectae vsque ad calcem, me tantum audiente, et ad ea, quae mea quidem modestia tacenda voluissem, partim subridente, partim admirante Patroni mei aequitatem. De gratulatione gratias tibi agit. Honorarii Sacerdotis imprudentiam in crisi sua temerarie perscripta multum culpauit. Ad illa, quae mihi subrosa suadebas de Siligeneo, eiusque commensali, ita placide risit, locutusque est, vt nouo iterum argumento confirmarer, horum quidem blaterationibus nihil mihi apud illum officii posse. Sed neque blateratur quidpiam, cum iste sciatur adeo mihi affectus esse, vt, quidquid aduersum producit, potenter refuret, reiiciatque. Siligeneum porro nec tibi adeo infensum esse obseruo, vt tu putas. Habes tu recens omnino mitioris animi documentum: quod, vt audio, hospitium tibi cesserit in Domo sua canonicali. Quidni igitur et tu mitior in ipsum esse incipis?

Cum Würthio, qui te reueretur, rem omnem confeci, iuvante etiam Patrono meo. Ea omnia, quae desideras, ipsa adeo candelabra vtraque, et simplicia, et brachiata, orbiculosque, habebis pretio mille florenis leniore, florenis nempe 960. Est praeterea Würthius ea animi aequitate, et moderatione singulari, sicut se vltro declarauit: vt, si tibi aliqua eorum non placerent, ea secure possis remittere.

Ex domo Principis Grassalkovitsianae omnes, quorum amice meministi, salutem tibi reddunt cumulatissimam, praesertim Francisca, fidelis nunc quoque oeconomia tua, licet fata non sinerint. Aegrotat misera. Salutant te praeterea Hoffstätter, Arming, et Wittmann venerandus senescio, qui me suauitate sua totum rapuit, etiam Custos Sensel, cuius Schaediasma de reliquiis Denisianis hic tibi acclusum transmitto. Quae non habes, dabo operam, vt per eum obtineas, saltem in copia, si ipsae origines haberi non potuerint. In Theresiano linguam Hungaricam iterum Caluinista docet, quidam *Bölény*, si recte memini, Transiluanus, post Kerekesium illico intrusus. *Non me trahit haec Sparta, nullum enim est in eo collegio solatium.* Neque patronus probat hoc consilium. Bene habes: Görögium Caluinistae circumstant, quorum societatem, vt ingenue fatear, et ego dedignor. Accedit praeterea et hoc: quod mihi, si illis iungerer, nouae obmouerentur molestiae. Volo autem pacatissimus viuere, sorte etiam infra mediocritatem contentus, quae mihi non possit inuideri,

sic omnino, vt tu facis, *obscuro positus loco, aetate*, quae mihi reliqua est, *per tacitum fluente*.

Placuit mihi tua sollicitudo; quod me mandatis tuis occupatum esse volueris etiam valetudinis meae caussa, vt cursitationibus a continua sessione abstraherem. Sed, heus tu bone! si tibi obsequor, amicisque aliis, praesertim Viennensibus, aequè ita de me sollicitis, tum vero totus abstrahar, et iam cursitationibus deficiam, Patria certe multum dolente, quod sic spes cadat edendorum operum meorum.

Schupfhagen fugit quidem Vesprimio, sed tanto potentius reuocatus est, praesertim ab Episcopi anima: nam ipsa umbra mihi quidem vix videtur horum aliquid curare. Accidit autem hoc cum meo quoque incommodo; qui apud Patronum, mihi tanta teneritudine affectum, quantum a Germano fratre exspectare non possem, vel grati animi caussa, Praefecti officium supplere debeo, nec humeris iam meis portandum, nec genio meo accommodatum. Haec ego ingenuè fateri debui, vt tanto clarius pateat, me solum hac necessitate praestare obsequium, et optare quantocyus solutionem. Atque vtinam Schupfhageno Successor aliquis quam citissime veniat! Et huc ergo trahor, neque alias negligere possum conditiunculas, quas mihi sors primas hic obtulit. Vides igitur me nunc quam maxime occupatum. Aegerrime exaro vel hanc ad te epistolam, sera iam nocte. Ignosce calamo deficienti, et corpore diurnis laboribus cursitationibusque defesso, et somno me sic debilitatum tanto prona, premente. Vale quam optime. Theresiam saluto.

Viennae 13. Novembr. 1801.

Litteras tuas, quas ad me daturus es, malo ad vetus meum hospitium dirigi, quod nondum dimisi, neque dimisurus sum, ut minoribus sim impedimentis in domo Somogyiana.

Hic tibi habes Sabellicum ingentem: deproperante manu pro pulveribus atramentum sumsi.

55.

Nicolaus Michaeli Suo Salutem.

Calamus velociter scribentis. Nouum recentissimum, *magni in re ecclesiastica momenti*, etiam Ominis quam optimi. *Hodie demissa est Clementissima Resolutio Regia de restituendis in Hungaria Benedictinis, Praemonstratensibus, et Cisterciis. Quam dolendum, his rebus tam iucundis praemortuos esse, Archiabbatem,¹ et Praepositum Csor-nenensem*. Acceperis iam literas meas nuper fusissime scriptas. De argenteria tua scire cupio, an opus hoc mahirari aptet. Vale. Theresiam saluto. Viennae, 20 Novemb. 1801.

A' Kánt szerént való Filozofának rostálgatása levelekben. Magyarra fordítva és jegyzésekkel megbővítve. Pozsonyban, Wéber S. P. betűivel 1801. in 8. pagg. 109., 110. et 121 sqq. praecipue legantur.

(Ez utóbbi jegyzetet Paintner írta a levél hátlapjára.)

¹ Somogyi Dániel pannonhalmi főapát, ki maga sürgette a leghathatóságban a rend vissza állítását az 1790/91-diki országgyűlésen és 1790. ápr. 13. az új király azon biztató válaszával távozott Bécsből, hogy óhaja teljesülni fog; egy hónappal a fönnbbi esemény előtt 1801. okt. 20. meghalt.

56.

Nicolaus Michaeli Suo Salutem.

12 Decemb. 1801.

Literas tuas postremas Patrono meo exhibere non potui; ne voto tuo, pro quiete mea ardentius expresso, in suspicionem iudicaret, haec inter nos agi ex composito; vt ab onere, ad grati animi significationem non pridem suscepto, tam cito iam absoluerer. Recte ais, onus hoc humeris meis non esse portabile. Nam vtvt valetudo satis confirmata fauere videatur, aetas certe, et cumprimis genius meus, ab huiusmodi cura, praesertim domestica, valde tamen abhorret. Eripior praeterea perficiendis tot in coeptis meis, quibus tu, tuique similes, tranquillam mihi vitam, et aliquantulo commodiorem, iam dudum precati estis. Sic fatum tulit, vt grati animi officium cum maxima mea molestia exhibeam. Angustiae mihi erant non modicae, quod tibi soli perscribo, alto silentio premendum; ne ad supplendum tantum munus initio vocatus, illi deinde penitus implicarer. Matris quidem is erat conatus, quae filium, nimio amore, domi in sinu suo vellet educatum. Vt huius rei spem omnem praeciderem, ex domo ipsa, quo sum primo grati animi impetu inductus, expleta una tantum hebdomada, rediui iterum ad vetus meum hospitium. Caussari poteram fortuna mea, cubiculi, quod mihi adsignatum est, incommodum studiis meis situm; quod sole, etiam clarissimo, semper tamen tenebrosus esset; praeterea quod strepitu personaret perpetuo, parte vna a domicellis, harumque nutricibus, et pedisequis, parte altera a famulis. Et herulus etiam non vtique totus mihi esset concreditus: quod metu recidiui morbi, ex quo conualuit, sub cura potius parentum, in eorum cubili dormiret, et fere se nper cum matre esset etiam interdiu. Horas itaque studiorum solas haberem, quae satis numerosae sunt et domicellarum institutione. Conditionibus aliis renunciaui, praeter Grassalkovatsianam, quam domum neque Patronus meus vellet offendi. His ergo curis, et cursitationibus, nunc ego totos dies distrahor. Multum temporis rapit et prandium, vnde me non possum statim expedire, quod et vrbalitas exposcat a prandiis confabulationes ad pellenda dominorum taedia. Atque sic ego, nec meus, nec tuus sum. Coenam quandoque deprecor, vt me dandis institutionibus praeparem. *Nam materias concinnare debeo ad Systema Hungaricum.* Dum his occupor, fessus et diurno labore, et corpore prioris vitae incommodis satis fracto, obruor lascitudine, et subsequente somno: vt me nocturnis, vt antea, vigiliis minus impendere possim. Illa itaque pulchra incoepa mea, hoc quidem statu, nunc altum quiescunt. Et quiescent toto hoc anno scholastico. Nam nihil agi sentio de conducendo Praefecto. Mater sane, nimia conniuentia sua, hanc curam quam longissime remouet. Ante dies aliquot Iuuenem quendam Sacerdotem, Schupfhageni commendatione sese insinuantem, praeter morem indignabunda repulit. Hunc iam annum consecro Optimi Patroni gratia. Te iterum obsecro, haec tibi soli scripti habeas, excluso etiam Takátsio.

Senselium nondum conuenire potui. Curaui tamen, vt epistolicum tuum ad se datum perceperit. Adibo iterum Virum bonum, et saepius

etiam, fortasse continget mihi vt eum domi reperiam. Ad Bibliothecam ire prorsus non possum, quod eas horas habeam occupatissimas.

Argentum tuum parabitur exeunte Januario. Quae postremo mandabas, habebis et ea, pretio sane moderato, illo — ad hunc apparatus destinato, florenis nempe 1100, nisi fortasse pondus argenti, perfecto opere, aliquantulo grauius fuerit, quam nunc est in calculum acceptum. Nam haec ita exacte praedici non possunt. Ceterum non multo plus addet. Potest vero euenire, vt minus etiam ponderet. Commisi artifice etiam Kapuváriana. Dabit operam, vt et haec eodem fere tempore cum tuis parentur. Querendissimum hunc Virum multa salute meo nomine imperti. Francisca manus tibi exosculatur pro monitis filio paterne a te datis. Wittmannum, Theresiani Spiritualem, in Theresiano salutauit, *Vályium* Amicus quidem Budensis scribit mihi 4-ta Decembris sepultum esse. *Animat in me ad Supplicem Libellum Maiestati porrigendum pro hac Cathedra, vnice meo in Linguam et Literaturam Patriam studio accommodata.* Multae sunt caussae, quare hoc facere nec velim, neque possim. Sed neque Patronus suadet. Si tamen consilium proprio motu me prouocaret, recusare non possem. Tóthius meus hunc hominem iugulaturus erat, nisi praemortuus fuisset. Communico tecum eius Opinione. Haberes et tu vltionem quandam, si iam cadauer non esset, quod impetutum est. Vide, quid Tóthius de me nugetur. Hoc fortasse Consilio mentem meliorem posset iniicere, vt me prouocet ad ipsam etiam Cathedram. Ego tamen quietem, quam gestare coepi, praeopto. Gratulor te morbo tuo liberatum esse; deinde te, et tua, incendio non conflagrasse. Saluto Thesiam. Vale, et me ama.

57.

Nicolaus Michaeli Suo Salutem.

Viennae, 26. Jan. 1802.

Pecuniam a Teszszio rite percepi. Nihil me magis inquietum reddidit, quam pecunia aliena, apud me deposita; dedi itaque operam, vt omni me anxietate quantocyus liberem, tradidique sequenti illico die infáustam hanc curarum materiam Würthio, argentum homini argentario. Nunc ille tuto conflet, aut deuoret, hanc pestem, nihil ad me. Tu interim habe securitatis documentum, eius syngraphum. Conditionem, tibi oblatam lubens offert Würthius etiam Kapuvárió. Subprior sero mihi videtur rediturus esse ex Silesia: quare solliciti sitis, velim, de alia occasione quam certissima. Vterque eodem tempore redimetis argentum vestrum. Sed, quaeso, semperne de argento?

Indignatum te esse credo tam diuturno silentio meo. Quid enim, tantine apud me es, vt vel occupatissimus non ad te scribam aliquid? Occupationes me ergo meae non excusant. Sed fortasse magis seruandi arcani studium, in domo praesertim ministeriali. At quid est apud nos arcani, cum vos tam operosi tanta inferius decernetis, et praeuertitis rerum arbitros ordinationum maturatione?

Opportune tamen haec vos facitis: nam voce Patriae audita cogi-

tant Viri isti nostri aliquid ad rem, tametsi non loquantur. Patronum oblecto amicorum litteris, praesertim tuis, et satis ridemus, cum soli sumus.

Sed quam tu inconstans es! Exclamas enim, quae mutatio dexterae Excelsi! quod Piaristae Jesuitas laudent. Et alteris literis tuis laudator, Schafratus praesertim, iam minor est Excelsi dextera inflammato Encomiaste. Amo te tamen de tuo amore mei; quod aliquod tribuas meo vos laudandi studio. Fortasse et meum in hoc amorem sentis magis sincerum, hocque est potius, quod te oblectat, non vena mea exilis. Audi, quid simus iocati tua ista exclamazione prima. Sed me excipi volo, quem tu satis, opinor, nosti. Sensu vulgi sumus locuti. Piarista quidem laudabit Jesuitam, modo moriatur. Risimus, quod aliquid veri latere intelligeretur hac in re.

Etiamne stellas, et constellationes, mihi ortas vides? Vtinam amoris tuo deferant Superi, et vota audiant tua! Sed hem! quam exiguus sum. Violaceo quidem splendore nunquam ero conspicuus, quem vtique neque opto, sic me noui metiri. At sortem aliquanto commodiorem precor, *ne alterius sim, sed Patriae*, sed lucubrationum Patriae causa susceptorum. Hae tamen, quantum sunt iam amo superiore impeditae! magis autem isto! Tu interim satis veridicus es astrologus, si conuersionum mearum initio non me fallunt. Patronus quidem meus eam rem valde promotam cupit. Vix est *Vályius* sepultus, iam datae ad me literae me magnopere animabant ad petendam hanc cathedram. Suspicebam has Szuneritsio auctore scriptas fuisse. Accidit postea, vt Szuneritsio augmentum salarii quingentorum florenorum decerneretur altissima voluntate. Hoc illi solatium per me illico perscribi voluit Patronus. Quo facto ecce ipsas eliciui Szuneritsii literas. Volunt ergo Dii minorum gentium me Pesthinl degere. Si et maiorum gentium Dii idem volent, vt et hi velle videntur: opportuno ero certe loco, quo me imprimis argumento mouit Szuneritsius, ad continuandas lucubrationes meas. Communico tecum huius epistolium, Consilii item Intimatum postremum, in adiecto hic foliolo. Peruenitne ad te etiam aliqua de me mortuo fama? Haec Tóthium meum valde anxium reddidit; mihi vero risum mouit, quandam etiam oblectationem attulit, Nam excitata est illico meorum scriptorum sollicitudo: quorum pretium vix aliquod sensi ad hunc usque diem; sed aerumnas potius ex iis mihi natas. Audi ipsum Tóthium. »Indignor lethifaris nunciis. Rem sic habe. Postridie fere, quam meas ad te vltimas dedissem, accepi Pesthino literas, 24 Decembris redimendas. Non satis nota erat in inscriptione manus. Aperio. Comparent quatuor exempla Kultsárianorum Versuum Vngaricorum, in laudes Prayi editorum, cum adiecto epistolio, cuius secundus idemque vltimus paragraphus sonat. Révayum decessisse litterae Strigonio adlatae nunciant. Optarem falsam esse famam. *Si tamen extinctus est, vide, vt M. S. 8. de Latiatuc feleim, item aliam in Librum Ruth Latinam Commentationem, sub textum Hungaricum descriptam, pretio quouis redimas. Pro vtraque, cum aliis, etiamsi minutis eius adnotationibus lubens 200 fnos offero.*«¹

¹ Guzmics erre megjegyzi »Szép még élve tudnunk, mit fognak majd rólunk itélni embereink, ha egyszer meghaltunk. Révainak ezt tudni öröm volt.« Tud Gyűjt. 1830, II. k. 32. l.

Affinis tuus cum Sorore tua me in hospitio meo inuisit, ante duas fere hebdomadas. Doleo me non potius se cum iis conuenire, occupatum Heruli institutione. Sero rediui, et maturabam eos in diuersorio salutare; sed in casum me fatigauit, tempore pluuiis, et rheumaticis doloribus vexatus adeo pertinacibus; vt ex iis postea decumbere debuerim, iacuerimque fere vnam hebdomadam. Obsecro te, neque Senselium conuenire adhuc potui de rebus tuis. Dum adiri posset, ego non sum liber. Solatus est me Patronus nudius tertius, se iam sollicitum esse de Praefecto. Vtinam quantocyus! Vale, quam optime, et me redama.

58.

Nicolao Martinus S. ¹

Pro votis noui anni, humanissimas ago, habeoque gratias, et paria reddo. Vtinam et Xenium par tuo reddere aliquando possim! Vt primum Illustrissimum Dominum Status Consiliarium denominatum audiui, optimas spes concepi: noui eius animum, Deus illi retribuet. Statio Vályiana Pestini non est vltima: quot septimanis quatuor dumtaxat habet praelectiones: salarium eius est in 600 suis. Quanta praeterea commoda? Bibliotheca amplissima; consuetudo Virorum eruditorum; et sexcenta alia, quae vniuersa ad continuandas elucubrationes optime facerent. Ad quietem praesentem redire semper posses. Dum et quando luberet et quidem cum ampliore pensione. Quam praeclara eo sit cathedra, inde aestimare potes: quod *Dugonitsius* dato iam libello supplice hanc votis omnibus expetat. In reliquo delibera: tempus habes sufficiens; vacans enim per vniuersa Instituta Literaria hodie declaratur; vt quibus eo animus est, Instantiam Magistratui Academico Vniuersitatis vsque primam Martii exhibere possint. Tothius noster cetera narrabit. Vale, et mei porro memor viue. Raptim. Budaë, 5. Jan. 1802.

26729. Sacratissimae Caesareae, et Regiae Apostolicae Maiestatis Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici nomine: Reuerendo Volfgango Tóth, Gymnasii Soproniensis Directori, decretandum: Erga Eiusdem, in Consequentiam Ordinum de dato 11 Augusti 1801 Nro 16086 dimissorum, sub 35 Nouembris a. c. praestitam Relationem, penes remissionem Prouocatorum omnium Actorum praesentibus committendum: vt conformiter opinioni fundate depromptae, erga laudabilem-promptamque de Publico bene merendi Voluntatem *Nicolai Révay* iam alias saepe cum satisfactione contestatam, curam elaborandae Grammaticae huius Hungaricae, in mutua Cointelligentia, Eidem deferat, eo subnexo; vt, cum Meidingeriana Grammatica Italica, et Gallica, methodum doctrinae eam habeat, quae communem apud omnes adprobationem tulit; in elaboranda hac Linguae Patriae Grammatica methodum eandem, in quantum Linguae (Patriae) huius indoles admittit, sequatur: subinde autem, vbi eam parauerit, cum remissione omnium communicatorum Actorum, medio

¹ Szunnerits Márton levele Révayhoz; ez közli Paintnerrel.

huiusce Directoris, Consilio huic Regio Locumtenentiali quo ocius submittat Franc. Szent Iványi, m. p.

Ex Consilio Regio L. Hgro
Budae die Xbris 801 celebrato
Samuel Lang, m. p.

Directori Gymnasii Soproniensis Volfgango Tóth.

59.

Nicolaus Michaeli Suo Salutem.

Quia nihil noui possum ad te scribere, quod tu non antea ex aliis vbertim rescias; malo iam abstinere hoc toto literarum genere, et tua tantum praestolari, quibus opportunius interloquar. Tu ergo tam promptus eras futurus ad laudandum Fenglerum? Indignor; mihi crede, iam et hoc nomine, Fratrum iugiter rixantium Venerabili collegio; quod hanc exerendae facundiae tuae occasionem tam maligne, vt mox audies, ereptum ierint. *Non itaque reddet mutuuum Piaristae Ordo Vester*, sed in aere manebitis alieno, dum mitiora veniant tempora. Sinite nos pro modulo nostro officiosos esse. Nondum mensuram aequauimus, tot Poetae, et Oratores, quam vestrum quiscunq̄e non plene refundat, vel vnico saltem carmine, aut dictiuncula quacunq̄e.

Communicauitne tecum Majláthus et epigramma suum, Fenglero, curandae Valetudinis caussa Viennam eunti, datum?

Janus Pannonius Quinqueelesiarum Episcopus
in laudem Quarini Veronensis
Panegyricum scripsit;
et in epigrammatis etiam suis
multa illius cum laude meminit.
Josephus Jaurinensis Episcopus
ad Quarinum Vindobonensem
valetudinis recuperandae caussa tendit.
Janus Pannonius multa ornat laude Quarinum;
Ac merito; dignus laude Vir ille fuit.
Materies laudum mihi eris, celebrate Quarine!
Fac tantum, redeat Praesul vt incolumis.
Tunc maius mea Musa canet; maiorque Quarino,
Quem Verona dedit, Vindobonensis erit.

A. M.

P. P. et C. E. Jaur, Can. m. p.

Nunc audeat quisquam Pápótziensem Praepositum arguere de ingrato in Collatorem suum animo; quando isto autographa supersunt pietatis monumenta! Et tamen multum indignor, et isti Pápótzieni, et ceteris. Verba et fucus!

Fenglerus Viennam se contulit ad tentandam desperatae valetudinis curam: in cassum certe, opportune tamen, vt hic tranquillius moretur. Morbi grauitate iam adeo premebatur; vt cum eo semel tantum colloqui potuerim, quando eum salutandi caussa primum adiui. Cum secundo comparui, iam me non nouit. Sequenti vero die iam extensum vidi. Festo Purificationis confessus est, et communicauit. Quarta deinde

Februarii repetiit eadem Sacramenta, etiam extreme unctus, hora secunda pomeridiana, praesente, et animam Deo commendante Confessario, Sacerdote Dominicano, in sinu Mayeri sui expirauit, ad album bouem, e regione telonii.

Mayero quantae illico angustiae obortae. Nullae a Fenglero factae ordinationes, licet identidem moneretur. Quae secum attulit pretiosa, et in aere: ea Mayerus illico tradidit Camerae, vt curas minueret. Postea, quae pietatis erant officia, eorum satagebat. Misit Jaurinum cursorem celerrimum de morte. Sed Capitulares huic fidem adhibere negarunt, vexationem, et tentationem subesse rati praeclarae suae in Episcopum propensionis. Nam haec eo adhuc viuento non vtique satis clara fuit. Mayerus, quasi praesagio quodam admonitus de officio per hos negligendo, mittit et alterum cursorem die sequenti, ordinesque, cum Episcopo Rozsos de transponendo corpore exanimi factos, perscribit. Hoc audito Capitulares statim insignia dederunt solita venerationis suae indicia; apertam indignationem; se quidem per Mayerum a tali molestia liberari potuisse; nam, Viennae mortuum, cur non itidem Viennae sepeliendum curauit? Ante omnia Capitularis Vicarius confirmatus est Scharlach. Actum postea de exequiis, de oratoribus. Balogio, Quintiliano Jaurinensi delata est Laudatio Latina; Hungarica Szegeedio Albensi Canonico; Germanica, — cui? — cui? — cui? Praemonstratensium Exemti Candidi Ordinis Praeposito Infulato — Rháthóthensi! Quot adspirationibus scribo nomen in re adeo desiderata. Quid enim accidit? Dum ista pauci proponunt, plures contra gruniunt; in Fenglero non esse laudum materiem, cui itaque, bono, aut sano incidat oratores fatigare? Vides, quam isti otio tuo consuluerint. Exequiae, futurae mense Maio, si Oratoribus opus fuisset, nunc defixae sunt ad 10 diem Martii.

Mayerus promouit Exuuias, et comitatus est, vsque Mosonium. Parochis, qua itum est, et piis, et obsequentibus. Honores Episcopo debiti vbique rite exhibiti. Sed Mosonii obuius fit Marton Canonicus, non qui Exuuias recipiat, sed Capituli ablegatus Viennam, ad occupanda pretiosa. Ex hoc intelligit Mayerus Capituli mentem, et praesentiam suam iam ingrattam ratus, Parochum Óváriensem requirit, solutis omnibus expensis Postalibus, quae reliquae erant vsque Jaurinum, vt Exuuias eo deduceret, ipse vero pulchre Viennam rediit. *Nunc ego insolescentibus istis Ranis Ciconiam precor a Joue Episcopum.* Hic tamen Anser erit. Sic stridonem intelligo satis clarum. Nec sic male: modo *mas* sit hic Anser, vt inter *olores* marem esse dicitant. Sed tu de his plura nosti, et certiora, ex Consiliis vestris sanctoribus.

Sed mirare relictam substantiam. Comessatorem vocabant vulgo hunc Episcopum. Postremis tamen annis parsimoniae studuit. Viennam secum attulit 26 millia in schaedis Bancalibus, et Obligationibus. De his 20 millia erant destinata Piaristis Josephinis. Sed hanc donationem, inter viuos faciendam, praevertit mors opinione celerior. Pretiosa itidem 26 millia fere aequarunt: donum Mayero destinatum, sed non apto tempore illi traditum. Honestus Mayeri animus abhorruit postea ab inuasionem. Praeclare illi consultum est in Domo Czinderiana. Sed quid Granero

obtigerit, nescio. Fortasse et illi *Ingens Nihilum*. Praeterita aestate narabat mihi in Rákos; se Veszprimii 7 annos seruitii perdidisse pro Lia lippa; nunc in id dare operam, vt Rachelem mereatur apud Jaurinensem. Sermo noster Hungaricus erat. Placuit mea allusio. De ötsém! esméd e Lábán Uramat (a pedum rumore)? Ha meg nem tsalod, Jákob példája szerént; ő ugyan bizony téged jól megtsal. Sokat igér, de keveset teszen. Sed satis de his.

Argentum vt Tessio tradi possit, valde curo. Nimia exerior, opifices, et artifices omnes mendaces esse. Ceterum tu argentum habiturus es pro charta. Sapis cum Venetis. Apud hos ante paucos dies imago prodiit: in qua Leo S. Marci sese exonerans aureos fudit. Aquila pone stans hos auide hausit; sed iniquae digestionem, pro aureis, schedas bancales egressit. Ad detegendum auctorem praemium illico propositum a Gubernio in literis patentibus. Sed vide insolentiam. His ipsis literis adscripsit statim occulta quaedam manus interrogationem: aurum ne pro praemio, an schedae bancales obuenturae sint indici?

Gratias tibi habeo de votis ad Pestanam Cathedram. Sed, amabo te; nosti illud vulgi dictum: *a' tök is estve virágzik*. Insani homines me validum neglexerunt; nunc moribundus miracula illis patrem. Sed vale, et me ama. Iam deficio charta, non vero materia.

60.

Nicolaus Michaeli Suo Salutem.

Impetraui tandem a Würthio ponderum consignationem. Homo potens praecise loquitur: si argentum vobis non placet, id tuto sibi remitti posse, nullum, sibi damnum inde futurum. Si Tessius nondum discessit, trade illi vna et tuum schediasma; quo telonii, et tricesimae, molestiae leuentur. Würthius pro vtroque vestrum putat uno tantum opus esse. Ponderi vacuum poscit locum, quod ipse est inscripturus. Siue abiit iam Tessius, schedam ego sum pro vobis daturus, eodem fortasse valore. Unterzeichneter hat zwey Küstel an ungearbeiteten Silber an Gewicht... zu seinem eigenem Gebrauch und eigener führ nacher Weszprim ersuchend ein löbliches dreyssig- und Mauth Amt als Eigenthum frey passiren zu lassen.

Haec mihi Würthius celeri calamo, et confuso, vt vix legere potuerim. Quae vitiosa sunt, tu emenda.

Vltimas literas meas legeris certe totus admiratione et stupore abreptus; praesertim, si iam et Orator requisitus est interea. Quae scripsi, erant verissima, per vota Capitularium sic definita. Canonicus Marton, Mayero Mosonii obuius, haec recentia Fratrum decreta, vltro et indignabundus narravit. Mayerus conterritus, desertis Episcopi Exuuiis Viennam rediit, et eadem mihi, aliisque, indignabundus retulit. Exerta primo illo dolore grauior Mayeri et Parochi Mosoniensis expostulatio. Nihil opportunius fieri a Capitulo posse, ad confirmandam pertinacem suum animum, Episcopo suo semper refractarium, semper infensum. Haec, et plura Párochus Mosoniensis Capitulo feruidius oggessit eosdem adhuc

die, meliore itaque consilio, et mente seniore, res prior foeda certe, et indigna, per vota Fratrum decreta, repente abolita, et in meliorem mutata est. Hoc factum esse nunc valde gaudeo.

Tu itaque Germanicus Laudator es. Mayerum, qui Episcopum intimius nouit, quam ego, iam rogavi; vt laudum materiam nobiliorem, et magis arcanam, consignaret, tibi quantocyus submittendam. Probe et hoc fit, vt etiam Majláthus loquatur, de tam pingui Collatore suo. Latinus hic Laudator est. Hungaricus autem Szegedius, Albensis Canonicus. Sacrum Lugubre habebit Episcopus Albensis: Gloriosum vero Episcopus Szabó. Sed ista tibi certe iam nota scribo.

Ad has exéquias veniam et ego cum Mayo, tum vt pietatis officium praestem, tum etiam, vt tecum colloqui possim de rebus meis, quas literis committere non gaudeo. Patriae caussa tu quidem mihi iam dudum quam optima cupis; otium honorificum, et praesidia tanta, vt tranquillo mihi esse liceat ad illas, quas a me poscitis, *lucubrationes iam tandem in lucem proferendas*. Quomodo autem ego ista consequor? aut qua sum consequendi spe? Insidiae mihi vndique struuntur. Circumsistunt me complures, tenero amicitiae nomine solantur; mihi, tam bene merito, exiguo tamen praesidio gaudenti, se suppeditaturus esse, vnde beatiorem viuam. Quomodo autem? eiusmodi oneribus mihi inpositis, a quibus natura abhorreo, et quibus omne mihi tempus eripitur, quod vos Patriae sacrandum optatis. Quos ego — sed motos praestat componere fluctus. *Sollicite exspecto Pestinensis Cathedrae exitum*.

Habe aliquid ex Tóthii nostri literis, hodie perceptis. Lepidum est, ait ille, quod accidit. Scis Weghofferum, Kismartoniensem Parochum, valde apud Episcopum fuisse gratiosum. Ad hunc, ante biennium fere, cum hilarior esset, dixerat Episcopus: Si praemortuus fuero, ipsum statim post triduum ad me citabo. Ego autem, si praemortuus fuero, reposuit ille, statim post tres horas Excellentiam Vestram ad me inuitabo. Quid fit? Weghoffer Kismartonii 7 Februarii reipsa etiam est mortuus, ex graui, quo diu conflictabatur, morbo. — Scis Episcopum 4 Februarii decessisse. Quam seria, et quam certa proferuntur, inter ipsa etiam pocula! Ego, vt me deficere in dies sentio, tibi certe praemoriar: te tamen, Patriae multo vtiliorem, licet mihi clarissimum, non inuito ad Elysii epulas. Nunquam eo sero venitur. Viue quam longissime, et quam beatissime. Mihi alterum nunquam licuit, alterum iam satis obtigit. *Non inuitus decedam de hoc theathro*. Vos valete.

In Conferentia hesterni Personalis denominatus est, Andreas Semsei, cum eodem salario quater mille florenorum, quod antea habuit, qua Camerae Aulicae Consiliarius. Hodie iam sacramento obstrictus est. Grün quidam, de belli ducum ordine, natione Belga, Coronae Principi Educator datus est. Non ergo Majláthus. De Hofstätterro adhuc rumor est, eum studiorum fore Magistrum. Rideo, et sapidissime quidem rideo, hominum stultitiam, quod tantam prouinciam Görögio putarunt committi posse. Ceterum quid prohibet? Eueniunt multa certe multo stultiora. Reuerèor humanissime Reuerendissimum Dominum Kapuvárium. Quem praeterea?

nemo mihi incidit, quem quidem mihi bene cupere sciam, praeter Theresiam. Et hanc saluto.

Indignor hodie dum epistolae tuae, 19 Novembris ad me datae. Quam praeclare exortus es. Obstupuisti, cohorrui, amicissima plenus mei sollicitudine: quod oneri, Angelicis etiam humeris formidando, me subiecerim, ad exhibendum grati animi officium. Eram hac epistola in rem meam vsurus, ex mente etiam tua, et ex voto meo. Sed hem! infensus tuus calamus hominem adgreditur, retro nimium colore, infelicem illum, quem sic descriptum Patrono exhibere non potui. Vtinam hoc non fecisses! Mitiora sunt mei de hoc sensa, aut saltem mitiora prae se fert. Haec ego mutare non potui sine imprudentia, sine scelere. Vale quam optime. 26. Febr. 1802.

Patronus, et Illustrissima, te iterumque salutant, idque expresse identidem adscribendum iusserunt. Vale.

61.

Nicolaus Michaeli Suo Sulutem.

Valentinus Barbarits, Benedictinus, Comaromiensis Gymnassii Exhortator Vir optimus, et vel breuissimi illius contubernii vsu mihi amicissime coniunctus, per literas ad me datas, egit impensius: vt Sacri Montis Pannonii Restitutionem aliquo et ego carmine celebrarem. Vix vnquam tempore magis ingrato, et magis molesto, mea poscebatur imbecilla Musa. Nam, et oculorum affectionibus pertinacius obruor; et fato etiam meo indignans, sereno, quem carmina volunt, animo esse non possum: quod me ira Deorum, etiam rude donatum, Paedagogum esse cogant, eumque domesticum; a quo munere totus semper abhorruui, propter importunas, et noxias, Matrum praesertim blanditias. Vtinam et huic Domui, cui multis sum nominibus vehementer obstrictus, a dulci hoc vitio non illud eueniat malum, quod anxie praemetuo! Haec me muto corde prementem, et satis etiam corpore aegrotantem, stimulare coepit et *ipse Somogyius*, intellecto Barbaritsii desiderio. Est Deus in nobis, agitante calescimus illo. Incalui enimvero, vel tristis etiam, et morbidus Poeta. Ipsi Somogyio placuerunt primi ignes mei. Postea tamen, collatis cum timido *Lányio* consiliis, et ipse subuereri coepit; ne istae flammae, paulo vehementiores, vel Aulam, vel Aulicos nonnullos offenderent. Horum itaque manu obstricta foetus meus prodit mutilus, minus viuax, et fere semiuir, me quidem inuito. Ferre debui haec vulnera propter honorem Dedicacionis celsiorem. Voluit enim Somogyius, feliciterque impetrauit: vt ista carmina mea Palatino inscripta splendidius prodirent! Curabo vt eorum exempla habeas copiosiora, Jaurini certe per Mayerum. Me enim infelix conditio mea prohibet ab hac optata mihi occasione tecum conueniendi. Resectas tibi partes praemitto. Conserua illas, vt et Somogyius conseruaturum se opus integrum satis cupide declarauit, ex manuscripto primo. Duobus (pro) paragraphis, non paucis proinde versiculis, diminitum nunc est Carmen meum, et tanto contractius.

1 Eheu quae densae nubes, longamque minatae
 Noctem, quam moestis incubuere iugis!
 Diuum contemtrix, temeraria saciuit illic
 Impietas, auidam conscelerata manum.
 Orci progenies, rectam seducere mentem,
 Cunctaque docta nouis uertere consiliis,
 Mendax ipsa adeo subiit penetralia Regum,
 Conficta celans utilitate dolum.
 Ibat Auarities comes illi, sedula raptō
 Regum diuitias amplificare bono.
 Pone sequebatur petulante Licentia gressu;
 Fraena cui obtendit sobria Relligio.
 Impetit hanc acies, sociis audacior armis,
 Conserta feruent horrida bella manu.
 Ludibrio sunt Ararum, pia turba, Ministri;
 Protinus et Sacrae diripiuntur Opes.
 Relligione, pia Regum Custode, repressa,
 Elata Impietas iam manifesta furit.
 Perniciem spirans, delusis Regibus instat,
 Heu! quot regnorum seditione ferox.
 Mons Sacer! Odrysium satis olim experte furorem
 Moestaque vindictae tempora Tartaricae!
 Te premit haec etiam tempestas, saeuior illis;
 Quod, rursum ut niteas, spes prope nulla fuit.
 Fulminibus grauida, ut totum violentior orbem
 Terruit, ut Regum contremuere Domus!
 Certus hoc fuerat, communi ut turbina raptus,
 Indigno horreres tempus in omne situ.

* * *

Viderat haec, moestum despectans aethere ab alto,
 Dilictae princeps Indiges Hungariae;
 et cetera.

Ille Pius Stephanus meritum coeleste recordans,
 Iam iam bellorum turbine composito,
 Diuae quo primam dotauit culmine sedem,
 Nostrae praesidium nempe perenne rei:
 Tu, quasi foedatis soluenda piacula Sacris
 Poscant horrifico tempora pressa metu;
 Illic continuo splendorem reddere priscum,
 Rebus et optatam quaerere pergis opem;
 et cetera.

* * *

Vt studium, pietasque, rei nos ducit auitae
 et cetera.

Et vobis, Patres! Iudibria sortis iniquae
 Perpessi, indecori membra reiecta loco!
 Tristes reliquiae, verso sed tempore laetae!
 Exsiliens animis quis modo sensus inest?
 et cetera.

* * *

Quare nobilior vos excitet aemula virtus:
 Non, reliquis dominans, cura superba trahat,
 Semini dissidii spargit praestantia fastu
 Jactata, heu! toti quam nocitura rei.

1 Ezek azon részletek, melyeket Révaynak a pannonhalmi, benczés-rend
 visszaállításakor írt ódájából bizonyos tekintetekből törölnie kellett.

Foeda lues! vix accensae primordia lucis
 Obscurare suo, proh dolor! ausa malo.
 Laeserat hoc vitio Paulum diuisa Corinthus:
 Hoc est, cur monito sit reprehensa graui.
 Vana! quid est Paulus? quid Apollo? Numina noli
 Fingere; vt hic, sic est ille, caducus homo.
 Altior est ea vis, plantae incrementa nouellae
 Quae tribuit; licet hic plantet, et ille riget.
 Christi sunt omnes, nostri pretiosa laboris
 Materia; est porro Christus et ipse Dei.
 Nos horum sumus, vt Paulus, sic Petrus, Apollo;
 Cuncta ministerio dedita turba pio.
 Omnia sunt horum: labor omnis, vltaque, morsque,
 Horum sunt, iussu, sunt et amore Dei.
 Mutua quin Pietas nos foedere iungit amico;
 Aptius et tantis Pax operata Sacris.
 Ipsa etiam bene nos animant Insignia certe
 Vestra; quibus pia Pax, et pia Corda micant.
 Vtraque blanda Soror, mitis Concordia Paci
 Iuncta manum placidae, gaudia tuta ferent.

Vindicaui me hodie de seuera Patroni censura, porrecto ipsi epigrammate. Nosti Virum suauem, et Musis amicissimum: risit quam sapidissime. Duo nunc excellent Cantores in Theatro Aulico; Marchesius Castratus; et Brizzius Vir Integer. Brizzius totum me rapit modulatione sua suauis, forti, artificiosa, sublimi, et repente profunda. Et Marchesius meam mouet admirationem; sed quae illico imminuitur imperfecti hominis admonitu. Hi mihi lusus materiam praebuerunt. *Az én magzatom tüzes férfi gyermek képen született; de a' Nagyságos Urak meg herélték.* Audi ergo.

Semiuir hic Cantor dulci Marchesius arte,
 Regnat et Integri Brizzius ore viri.
 Mons mihi Pannonius, sacri pia cura laboris,
 Hunc imitans, dum vult grandior esse sono:
 Sub Censore graui, demto miser igne virili,
 Illi fit propior, me renuente Patre.
 Nil moror, oblectet, licet, et Marchesius vrbem;
 Maluit at foetus Brizzius esse meus.

Addo Carmina alia Alumno meo nuper scripta:

Laetus es, o felix Adolescens! tot tibi votis,
 Iam strepere, festum nominis ire diem.
 Hoc bene praesertim, qua te puto parte modestam
 Percipere ingenuo pectore laetitiam.
 Nam Patris tribui meritis hunc credis honorem,
 Et Matri, raris dotibus eximiae.
 Te tamen egregiam par est attollere mentem:
 Vota uni vt discas officiosa tibi.
 Hoc quidem si sentis, tum me delectet abunde,
 Vtiliter monitis te stimulasse meis.
 Aude, Progen'es tantorum clara Parentum!
 Nam te natales tendere ad alta iubent.
 Indulgens sed enim Natura potentius vrget:
 Ingenium certeque tibi grande dedit;
 Quae docilem finxit mentem, rerumque tenacem;
 Os liquidum super haec, os quoque suauis sonans.

Muneribusque Deae, ne quid tibi parca negasset,
 Accessit vegeti corporis integritas.
 Macte animo! infantum iam mitte crepundia, sperne
 Nugas nec teneris diffue blanditiis.
 Te talem grauior poscit iam cura, laborque;
 Iam magis intentum te decet esse libris.
 Dum te turba frequens cultu dignatur amico;
 Quae tacito veniunt pectore, vota tene.
 Incipe spem de te conceptam, magna minando,
 Firmare, et pulchrum currere laudis iter:
 Qua Pater eximius tendit, vestigia linquens,
 Et Regi charus, charus et Hungariae;
 Qua Maternus Auus per summos ibat honores,
 Ipso onere infringi nescius Heruleo.
 Sic tibi, quem celebras, redeat felicitior vsque,
 Auctior et meritis, nominis iste dies.
 Sic, modo qui spes es tantum suspensa Parentum,
 Vt laetae segetis, cum viret, herba recens;
 Adfer iucundae solatia certa senectae,
 Et iuuet illustrem sustinuisse Domum.¹

Viennae, Die 30 Martii, Anno 1802.

62.

Nicolaus Michaeli Suo Salutem.

Eram multo vberior futurus in scribendo, nisi me Tessius deluisset. Aiebat enim se dies aliquot Viennae moraturum, interea vero die iam sequente abiit, Hero suo, vt reor, reditum vrgente. Quomodo tibi argentum placet? Gratulor, si istae mensae tuae ornatus ingenti pretio pares faciat delicias. Vide quam opportune, quamque beate his ego rebus caream!

Sollicitudinem tuam de Zirtzensibus Illustrissimo Patrono totam effudi. In eadem Resolutione Regia, qua sunt *Benedictini suo pristino iuri restituti*, commendatum est hoc negotium Excelsae Cancellariae quantocyus expendendum, et salutaribus definiendum legibus. Ad curam certe animarum aptiores formabuntur. Sed, quod scholarum spectat curam, ita de illis diffiditur; vt hoc quidem onere perpetuum liberandi iudicentur. Soluent tamen egregie Scientiarum Magistros, qui ad eorum assignabuntur caussam, vt Silesitis Auriculis minus ad rapinam suppetat. Sed ista adhuc arcana sunt: nolim proinde temere proferri. Te tantum, aliosque bonos Patriae Ciues, tanto vulnere merito dolentes, interim solare.

Dixi vos Jesuitas, mensura conferta, et exagitata, mutuum reddituros esse Piaristis: tanti confluitis ad laudandum. Pro mea in Fenglerum pietate et ego vos distinguo, eius Oratores, munusculo meo, et charta,

¹ Ugyanezeket a censurált részleteket Révay ódájának egy díszkiadásába is sajátkezűleg bejegyezte, mely szintén Pannonhalmán látható és az ezred-éves orsz. kiállítás irodalom-történeti csoportjában is szerepelt. Az óda teljes címe: »Sacer Mons Pannonius, Francisci Secundi Caesaris Augusti ac Regis Apostolici Pietate Postliminio Solenniter Restitutus. Die XXV. Mensis Aprilis Anni M. DCCCII. — Viennae Typ. Josephi Vincentii Degen. Negydrét 16 lap.

et compactura nobiliore. Quod vos, velim, aequi bonique consulari, dum maiora sum daturus. Vivos tamen vos, non defunctos cupio celebrare. Vacant Episcopatus, et noui adiciuntur.

Quid tu vero ad ista? iterumne laudes minor? Ita sane, vt metu iterum acerbe exagites. Valde me laesisti expostulatione tua longissima, de qua nunc me vindico. Legi Schedium. Vides inanem fuisse tuum metum. Utinam infulas suas sic et alii ornent, vt tu ornas. Inuitus tu quidem ista audis, sed mihi volupe est sic te nunc cruciare pro illis doloribus, quos mihi fecisti, hercle, non modicos.

Somogyio stimulante paraui Festum Benedictinis Carmen. Sic tamen me canere iuuat. Sumtus enim editionis non me premunt. Hic namque Vir meis conatibus fauentissimus, praeter Dedicacionis Honorem Celsissimum, quem ipse mihi exorauit, largiter curauit et editionem, et compacturam, in exemplaribus bis mille, vtramque, vt vides, splendidissimam. Operae typographicae faciunt florenos 142, compactorum autem labor florenos 120. *Archiabbati incognitus fuit meus conatus.* Priore septimana Viennae commoranti exhibuit Illustrissimus, admiranti, et non modice gaudenti. Gratulabar, me hominis priorem rabiem sic vlscisci potuisse. »Jó! bizony jó! bizony helyes! ejnye sajha Révaja! parókás Révai! hol pokolban vetted ezeket a' szép gondolatokat?« Hae erant hominis mirabundi exclamaciones. Ego Sapidissime risi.¹ Exspecto, quam largam habiturus sit manicam, posteaquam sese collegerit. Nam nunc pauperrimus est. Nollem ipsum Jaurinensis Promissoris tenacitatem imitari. Obsecro te, per iocum in mentem reuoca Praeposito Pápoczensi quinquaginta florenos quibus mihi te teste succurrere voluit, nondum de manica eius exsiliisse. Ego ne nunc quidem dedignabor acceptare. Vulgo quidem sic fertur: bis dat, qui cito dat! Mora tamen ista gratiam doni apud me adeo non imminuit: vt hoc prouerbum, vel ipso usu aduersante, egregie correctum pergam, hoc altero illi substituto; ter dat, qui tarde dat. Ita me nunc suo hoc benefacto, Munificus iste Praepositus, triplo est subleuaturus. Habet et Mayerus meus fideles manus, is certo mihi traditurus est.

Perge, solare me magna tua praesagitione. Constestationes mihi ortae sunt felices. Quae illae? ut et porro, modica tantum pensionis auctione adiutus, mendicus maneam, semper patrociniis egeam, in conatibus meis adhaeream. In qua conditione mea illud fero iniquissime Regium Hominem, egentem tamen, hac praesertim insano rerum pretio, priuatis suis obsequiis, et mea persona indignis, irretitum esse velint. Facturum ne credunt villa seruitia, tanta hac necessitate, et abiecturum ad Tartara nobiliores curas literarias. Tanta est saturarum pecudum insolentia! Vniuersitas *Dugonitsium* trudit, Idolum suum, me penitus neglecto Szerdahelyius, hoc in negotio Referens Tzinkeio, Budensi Grammatico, perorat. De Consilii mente nihil adhuc scio, sed exigua me sus-

¹ »Meg kell jegyezniünk — azt mondja erre Guzmich — hogy Novák ritkán s igen fősvényen szokott valakit és valamit kivált szembe, dicsérni; nullius, nisi laudis, avarus.« »Tud. Gyűjtemény« 1830. II. k. 33. I.

tentat spes. His initiis iam nec Patronum obtundere audeo, et ipsum certe, finibus mihi aduersis, alia meditantem. Perii, si pensionis tantum auctione aliqua, modica certe, me solaturi fuerint. *Quam acerbe luo originale meum peccatum!* Piaristae ampla sunt ista praemia; asinus debentur maiora. Sed satis querelarum.

Gratulor tibi de Oeconoma rebus tuis reddita. Quanta fuisses clade affectus, vel admonitu cohorresco. Sed Deum laudemus, rebus nostris consulentem. Salutem imperti et meo nomine Bonae Animulae quam vberriam. Multum me conualescentem refecit fidelibus suis obsequiis. Pro his gratus illi sum, eroque, dum vixero.

Vale, et me redama, studiisque meis faue, ut facis, etiamsi ceteri me negligant. Viennae. 20 Aprilis, 1802.

Közli: DR. RÉCSEY VIKTOR.

A MONDOLATPERHEZ.

Két kéziratom van s mind a kettő a „Mondolat“-féle irodalmi perre vonatkozik.

Az egyiknek címe: »Magyarázat a Mondolatra egynehány Levelekben.

Kiadta Megyefi Ignác 1815-ben.«

A másiké: »Egyvelges Levelek. Öszszeszedte Megyefi Ignác.«

Mind a két kézirat (I.) Kiss Áron kezeirása.

Kiss Áront poétának ismerték Szatmár vármegyében és jóbarát-ságban volt a *Kisdobronyi Isák* családdal, melyből *Sámuel* kir. tanácsos és alispán volt, ennek bátyja *I. Gáspár* pedig a szatmári ref. egyházmegye coadjutor curatora s egykor főszolgabíró. Ellenben a nagy *Kölcsey Ferencz* az Isákokkal nem rokonszenvezvén, a tőle alig 2—3 mértföldre lakó Kiss Áront nem ismerte, vagy ismerni nem is akarta. Kölcseyt alighanem bántotta az, hogy »sokan tarták magukat poétának Szatmárvármegyében« s talán még inkább az, hogy egyik-másik kálvinista papot még ő mellette is elősmert poétának tartott a tiszamenti s általában szatmári közvélemény!

Bizonynyal ide czéloznak Kölcseynek eme satyrikus sorai Hőgyészi Hőgyész Máté Bohógyi Gedeonhoz:

» te Szatmárt régi kódéből
S a Helikon tetején nőtt s öszszeszedett violákat
A mély rejteknek fenekéről öszzvekerested
És sok költőket, kiknek hever a neve kódben
És munkáikat a moly rágja s emészti fogával,
Vagy pedig a rejtek fenekén pók rávona sártot:
A kódéből, mohból s póksátorból kiségitél,
Melyért érdemid maradék énekleni fogja«

»Ott a bölcsenek van mindenféle chaoszsa,
Vagynak Muzsák is, vad Muzsák; csalfa poéták,
Én csak bölcseket és jó Muzsákat nevezek ki.

Lásd ott, a ki röhög, amaz ott lakadalmi poeta,
 És amaz ott mellette nevek napjára köszöntget,
 Most is hajbókol, a kívánság zeng ajakáról.
 Ennekutána pedig ki miként Heraklitus ott sir,
 Könye csorog, kesereg, búsul a kába világon,
 Holtakat énekel az s bucsuztat az itt maradóktól;
 Látod amazt mely nagy gonddal jár erre s amarra?
 Annak bölcs fejében csodaszép chronostichon érik.« stb.

Mintha mondaná a költők fejedelme: »hogy mertek írni, verselni szegények? . . . Midőn a nap süt, elbujik minden csillag: hogy nem bujtok el ti is«

». bajszos költők és régi szakálás
 Honnosi éneklők s cziperások *hosszu palástban?*

Hát ilyen „*hosszu palástos*“ „*halottakat éneklő*“ és a „*mara-déktól bucsuztató*“ poeta volt Kiss Áron, akkor kisnaményi ref. pap, közel Csekéhez, Kölcsey lakóhelyéhez; ilyen Szabó András a ricsei pap, — kit már ismert Kölcsey, mint egy Kazinczyhoz írott leveléből látszik, míg ugyanekkor a közelebb lakó naményi lelkészről azt írja, hogy nem ismeri

Ezek az említett kéziratok hihetőleg azon »Feleltre« készültek válaszul, melyek a Toldy Ferencz által kiadott „*Kölcsei Kölcsey Ferencz Minden munkáinak*“ negyedik kötetének végén olvashatók és a melyek sem Kölcseyhez, sem barátja Szemere Pálhoz épen nem méltók.

Kiss Áron szerzette-e e két című, de csak kis részben különböző munkát, — nem tudom! A szövegben correctiók vannak s innen gondolom, hogy ő szerzhette; de lehet, hogy csak lemásolta azokat.

Tehát lássuk az »Egyvelges leveleket!«

»Egyvelges levelek.

Összeszedte: Megyefi Ignác.

»Intonuere poli et crebris micat ignibus aether.«

Virg. L. I. Aen.

— — — — — τὴ μῦθε

Σκηπτου πιονιτος πολεμινον σωσαι. βιον,

Euripides.

Quid enuntiamini, fulmine veniente hostium Servare vitam.

ELŐBESZÉD.

Mivelhogy a mondat már sokaknak kezében forog és az is illő, hogy a megholt Literátorok emlékezete fenntartassék: Ezen levelek mind a Mondolatra némienemű Commentárius gyanánt szolgálhatnak; mind a néhai szerző biographusának tévelygéséből lehető kiséggittetésének eszközei lehetnek.

Ezzel legyen elmondva minden, a mit a kiadónak szükség és szokásképpen előre kellett bocsátani.

Íme tehát a levelek! Vegye a publikum a mint akarja, a kiadó az ily collectákat szükségeseznek hiszi.

Írtam Pusztá-Ricsén, a Bereshónapokban 1815. évben,

1. *Néhai b. e. kedvelt bátyám Bohógyi Gedeon ur biographusához.*

Tóth-Vázsony, oct. 7-én 1815.

Édes Uracs!

Baró de Manx sem hazudik többet az Urnál, pedig egy biographusnak nem kellene az igazakon kívül egyebet írni: vagy ha bizonyos és megczáfолhatatlan dátumai, — személyes esmeretsége, és tapasztalatai nincsenek a leirandóról: tanácsosabb neki leülni és hallgatni. — Az ur pedig mindezek nélkül szükölködik Bohógyi Gedeonra nézve s következőképpen — si tacuisset mansisset philosophus.

Fénylő pályát futott néhai bátyámat Zafyr Czenczi sem ösmerte jól, vagyha ösmerte is, hibásan ösmerte s azok a gyermeki pajzánságok, melyeket róla (Kölcsey F. Minden munkái 4. k. 159. lap. Közlő.) megjegyzett, csak költemények, s hamis ráfogások, melyeket az ő saját természetéből nékem könnyű kipuhatolnom. »Czenczi ugyanis egy boldogtalan, egy semmit-tudó teremtő, . . . a hahoták az ő fején ülnek, az alattok dördülő mormolás felett, az égő gúnyolás lebeg ajkain (K. F. M. m. 4. k. 173. 174. l. Közlő.) és úgy törekszik sok tüzessel, sülyedni nem tudó személy czíméhez. Őkeinek zsináz maradványa ő. Csontfejudva sok ésszel rakvák mint a téhely.«

No de trantsirozzuk a biographiát. »Ipalni« az Urtól Gedeon születése napját s helyét, méltó dolog. Egyébiránt reménylem is, hogy a Bohógyi nevet semmi matricula sem ötleti szemébe az Uracsnak, akár mint »fütyészi« s következtetőleg mikor s hol lett születése ezen Mondolatosnak (mint Homerusnak) az uracs előtt elő-szönyeg alatt maradand.

Ráfogásképpen emleget Czenczi holmi róka-fark és fehérpapiros darabokat s nyegegést (Kölcsey F. Minden munkái. 4. k. 159. l. Közlő.) melyekkel Pápán, mint pulya, tréfát üzött Gedeon, s ebből a pulyáskodásból az egész életére rossz következtést húzván, az eleven gyerekből egy fatális és rossz embert épít; holott pedig ő maga pulya korában még többeket művelt, még is a mint szépíti magát, most is emberséges asszonyi állat.

No de engedjük meg az Urnak ezt az egyet, hogy ő megbotlott egyszer ifjúi zsengejében, úgy, hogy prof. L. . . . úrnak kellett védelni. Ezt miért cselekedte ez az érdemes úr? tudni kell. Ha oly erkölcstelen és roszba rögzött ifjoncz lett volna Gedeon, bizonyosan az a derék ember, mint most is moralis theologiát tanító rendes professor, erkölcsi értékét az ő pártfogásával meg nem alacsonyította volna: de minden bizonnyal sok rénnel diszültnek ismerte őt; jeles embert várt belőle, mint ebben ma is az egész Veszprém erős bizonytságot térszen, — azért gédelte.

Hogy róla a magyar olvasó publikum mindedig semmit sem tudott, persze igazsága van az Urnak benne, hogy magát a magyar írói pályán nem szerette fitogatni, mint Czenczi, akár hogy tevén szerit, cselekszik. És hogy már most Gedeonra e pályán bámul az Ur és ökleli, — kitelik ez egy Nabugodonozor kollegájától; — ki ki saját fegyverét használja: »φουσις κέρατα ταυροις έδοκην,« Anacr.

Dicsshalom — jól talált dőfés-e? Vagy bursch elmesség? (Kölcsey M. munk. 4. k. 161. l. Közlő.) Akármi; lehet rágódni rajta.

Mindenek felette pedig hogy vette a magyar olvasó publikum a Mondolatot, ha az Uracs meghatározni nem tudja, én megmondhatom; mert b. e. Gedeon bátyám levéltárában sok documentumok bizonyítják, hogy mostanság egy új könyv nagyobb applausust nem nyert a tudós közönségtől, mint a Mondolat.

Azt azonban maga sem hiszi az Ur, hogy Gedeon a nyelvmívelés módjával s külső országi literatúrákkal nem lett volna ismeretes; mert német, olasz, francia nyelveket jól értő ember volt. Lásd a Mondolatban, akár a szótárban.

A csinos francia kulturát a pápaival veti egybe az uracs (K. F. M. munk. 4. k. 162. l. Közlő.) s azt kívánja, hogy Pápa Párizsra változnék. — Az isten mentsen meg; még több lenne ugy a zürzavar... Közbeszólván pedig — hol tanult az Ur? hol pallérozták? Nem tudom, de

Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum.

Valóban az Ur sem igen ismeri a szép világ tónját.

Végezetre: — Örömmel hozza elő az uracs Mondolatosunknak ápr. 1-én 1814-ben történt halálát; (K. F. M. m. 4. k. 163. l. Közlő.) pedig ellenben

Multis ille bonis flebilis occidit.

Jó hogy el nem felejtette feltenni a felette tartatott remek halotti Mondolat textusát (Ugyanott. Közlő.) Birák K. R. VI. v. 23. »Gedeon! ne félj, nem halsz meg.« Ebben az ur egyedül biographus — mert csakugyan is halhatatlanságot érdemlett embernek, s kiváltképen neki volt ily méltó epitaphiuma! Ugy is lesz édes bátyám!

Dignum Laude Virum Musa vetat mori. Lásd imé biographus ur, akaratja ellenére is megismeri, hogy nem hőtál meg; mert most is neked könyvet dedical, csak hogy nem te vagy a hibás, hanem ő, hogy bolond könyvet.

Az Ur kívánsága szerint, ezeket becses személyével közölvén ... ten ágya meg az Urat.

Ifiu Bohógyi Jónás m. k.

2. Bohógyi Jónás egy quietált Majorhoz.

(Válasz a »Két levélre.« Kölcsey F. M. munkái: 4. k. 164. l.)

Tót-Vázsony, 16. octob. 1815.

Vitéz Major Ur!

Két levélre akadtam éppen tegnap Vitéz Major urnak néhai b. e. Bohógyi Gedeon bátyám levelestárában, — mind a kettő a Mondolatot tárgyazza. — Nem állhatom meg, hogy vissza ne irjak az Urnak.

Reményilem tetszik tudni, minemü becsben tartják minden értelmes olvasók s buzgó magyarok az említett Mondolatot, melyet az Ur feje örökös szégyenére és gyaláztatjára, — ilyen anagrammában csufolt ki: »Mondolat! Bolondulat!« (K. F. M. M. 4. k. 164. lap. Közlő.) — Igénis bolondulat; de nem objective, hanem subjective az Urra nézve;

egyenesen az Urra nézve; mert az urat ugyan bódulatba, vagyis inkább bolondulatba ejtette s úgy járt az Ur vele, mint T. M. P. uram a Menyneyi jelenésekről írt könyvvel, — nem értette s megbolondult bele. — Nemde nem így van-e az Ur is! Világosan declarálja levelében, hogy nem érti, — — nem egy szót sem ért belőle, pedig magyarul s magyar betűkkel van írva. — Elég szégyen mai művelt időnkben olyan nagy urtól; de hiszen est in juvenis patrum virtus.

Szegény b. e. Gedeon Bátyám! tudta ő azt előre, hogy az ő Mondolatja olyan tudatlan, olyan ostoba pedánt magyarok kezébe is fog. kerülni, mint az Ur, akik t. i. nem fogják érteni és éppen ezeken kívánt segíteni a függelékkal, a kiegészített szótárral. De talán az Ur is azon olvasóink közé tartozik, a kik csak egy-két levelet olvasnak el a könyvből, előlről — s még minekelőtte tudnák, mi van, mi nincs a könyvben, mit ad elő az author, miképpen, micsoda tűzzel s mi a célja, — az egész könyv ellen egész kritikusi minával kikelnek, sőt az authort is, a szegény, bölcs és minden tiszteletreméltó authort magát is ledisznozzák. Audax Japeti genus! — Tetszett volna az Urnak használni a szótárt, — reményem most azzal a repetált »nem értemmel« szégyenlene kirukkolni — hü, hó!

»Lánczos lobogós! Teringettét! (K. F. M. m. 4. k. 164. l. Közlő.) Ugyan szana-széli magyar az Ur, eb az ingét! Az Urnál Kádár is (U. o. 168. l. Közlő.) becsületesebb katona volt, mivel

»Felemeli Kádár szemeit az égre
Mondván, Uram Jézus jójj segítségemre.«

»Diantre Malheur! Sapperment!« (U. o. 165. l.) Az Ur francziául és németül is tud, de talán csak mocskolódni, káromkodni? Elég érdem is az Urtól, annak a két fényes nemzetnek a literaturájában.

Sejtem, hogy az Ur néha magához is jön és akkor a 10 frtját szokta veszettül sajnálni. Perse hogy igen; könyvért! (U. o. 164. l.) Miért ne?... jobb lett volna azzal kártyázni. — No de ha még is csakugyan annyira nehezen esik, — úgy is mag nélkül halt meg, mint nőtelen ember, szegény Gedeon bátyám s maradt annyija, hogy az Urnak erről a csekélysegről liquidálhatok.

Quod plus! Az sem fér a fejembe, hogy az Ur megvallja maga felől világosan, hogy az egész könyvből semmit sem ért, még is a titulus előtt álló réz-képnek esik s azt magyarázza: »az author bizonyosan maga.« (U. o. 165. l. Közlő.) No ugyan eltalálta szarva közt a tőgyit. Már e bizony csak anynyi, mintha Hoblik Márton ur a T. Bodenstein atya praelectioit magyarázgatná, m. u. candide azt declaralta* magának, az említett atya versei 80-ik lapján:

»Bár jártam is volt
El iskolád
Mellett, nem áradt
Rám semmi ottan.«

Világosan elismeri az Ur, hogy a lepe (a Mondolaton. Közlő.) nem lehet az author symbolja; mert ő sem nem sonettista, sem nem kőmives

és még is, azt mondani a képről, hogy az az author, . . . már e bizony igazi bolondulat. Várjon az ur, megfogja még az a rézkép magát magyarázni. Hü-hó, bámul az ur — quod arbores loquantur, non tantum feræe.

De hallja az Ur! nem csak a Mondolattól, hanem a péczeli baktertől is van az urnak mit tanulnia magyarul. — Én mondtam.

A mi a második levelet (K. F. M. m. 4. k. 165. l. Közlő.) *illeti:*

A t. Major ur eszin kívül beszélt; mert b. e. bátyám jobb írónknak dühös barátja volt, mint Desőfi Virágnak s értök botra is kész lett volna kelni életében. Pasquillázni éppen nem tudott; sicariusnak lenni pedig fegyverhez tudó emberek dolga, mint a milyen már az Ur is maga. Az én szegény bátyám pedig nem csak hogy nem tudott a fegyverhez, de anynyira félt minden fegyvertől, hogy a világért sem hált volna meg az olyan házban, a hol csak egy rozsdás kardot látott is felüggesztve. »Korbács« (166. l.) hát nem neki, hanem az urnak, oda a nyaka közé. — Most nem érkezem; másszor többet irok. — Szolgája az Urnak.

3. *Néhai Bohógyi Gedeon biographusához az alulirt.*

Széphalom, 1-a nov. 1815.

Édes Feruskám! (Kölcseyhez szól. Közlő.)

Már egészen lecsepüztött volna az az átkozott B. G., ha mellettem ki nem keltél volna. Köszönöm édes kedves, nem hogy haczukájára vették »és mintegy ítélő itékes Mondolatjára közbe estél és köz vizsályra hoztad méltatlan szenyvetet. Bravó, hogy kiagyolhattad és engemet lükkögésemből módi vágyonságomba visszahelyhettél. Az én tünöngyém már egész elszontyolodott volt, a szörnyű jelenlet előtt és szinte vaklani kezdett, de hála neked édes vajtfulü védem! hogy ötöt meggyógyítottad és vigalliczára ingerelted.« — Hanem most vadonnat egy nagy bajom van, ama sok országot és tengert látott philologus, ama tanult vén Farkas — B. P. — akasztotta az inamba agyarát. Mit csináljak vele? tanácsolj, bátoríts: mert megvallom, remegek és félek tőle, ha csak te üszköt és fémköt nem gyujtasz setétemnek, bizonyosan megbólház.

No ugyan rám kapott a világ! Még eddig az én segélyemmel törték az Olymptetőkre a magyar muzsák. Költőnek sem tartotta magát, a kinek iromatját nem én approbáltam. A czombolókat nem győztem gédelni; a szepegőket tüzelni; most — ah most mindenfelől szegült karokat emelnek ellenem; szivecsem elszontyolodott s oda vagyok quam qui Jovis ignibus ictus etcet. Könyörgök édes Feruskám ne hagyj! Magam is ügyeksem ugyan jelségesen mindenekre visz-figyelni s egész teljedelemmel sajátágomat védelni; de te csak még se hagyj.

Szeretném tudni mit dolgozol most. Ime én recensiód alá küldöm a magyar nyelvre írt philológiámat. Valóban nyomós dolgozat; még ilyen nem jelent meg a magyar tudós játéknéző színen. Vagynak ebben gyökérszók megállapítására még a bábeli nyelvszakadaskor kipattant üstökös kézírások; a csonka igékhez legujabb pótok; a karaiták és a quackerek normái után; vagynak a tótlag és németleg helytelenül becsuszott korcs és zsellér szókról velős értekezések és még sok egyebek. Nevezetesen

pedig a végén egy kised Magyar grammatika a hibás debreczeni helyett in folio. Ezzel lesz egy kis bajod; de hiszen guta cavat lapidem, majd csak kiráspolyozod te ezt; mert hély! bizony nagy szüksége van most erre a nemzetnek, midőn olyan fogas emberekkel van bajunk.

Ujságul azzal kedveskedhetem, hogy nem igen régiben Kázmérban mulatván, egy becsületes pataki deák bizonyos görög verseket küldött hozzám, melyeket maga componált,¹ hogy commatisaljam. Megismerem, hogy a versek remekes és a Tyrtaeuséval tehetjük egy karba, de mint-hogy én a görög prosodiához tökéletesen nem értek, ezeket is rád bízom s adandó alkalmatossággal (minthogy most a philologia is elég dolgot ad) hozzád megküldöm — »teljesítsük ezen nagyratörő ifju kivánságát.« Csókollak Zafyr Czenczi.

4. Megyei a többször említett biographushoz.

(Válasz Kölcseynek »Högyészi Högyész Máté Bohógyi Gedeonhoz« című gúnyversére. K. F. M. m. 4. k. 184. l. A közlő.)

Pusztá-Ricse, nov. 12. 1815.

Édes Pátri uram!

Ugyan szép egy madár Pátri Uram! becsületesen betrágyázza a saját fészket! Vagy talán betegségében esett rajta ez az erőtlenség; talán hagymázban volt? Ha ugy? Ugy megbocsátható volna, kivált ha remélhetné az ember kigyógyulását, — és jobb értelemre jövését — de — quero facias ne quod olim

Mutatus Polemon.

Ellenben: ha az Ur a mit lakó-megyéje nagy megsértésével firkált, józan észszel firkálta? — Mit mondok józan észszel? eb, a ki józan észtl olyakat acceptál; de ha mégis ugy a miképpen maga is az Ur akarja, már ez az Urtól valóságos *szentségtörés és olyan bün, melynek megbocsátásaért még könyörögni sem lehet.* Patri uram, vagy Patriota Uram! — Igy szokták nevezni a debreczeni deákok azokat, a kik velek ugyanazon megyéből valók. Ha már olyan derék fej az uré, használna vele ennek a Szylvester óta homályban heverő Tisza környékének. De gondolná is — boldog Isten, — in sua viscera tela. Eb az ingem, ha olyan jó mondolatos volnék, mint hajdan Cicero, megadnám az Urnak, még jobban mint ő Catilinának. S még az Ur is amaz ártatlan, ama halhatatlan nevet érdemlő Högyész ellen agyarkodik és mindnyájunk ellen, a midőn Köztünk lett, köztünk nőtt. Szégyenl az Ur velünk egy társaságban lenni? Mi jobban szégyenelhetjük az Urat, oly bigott, oly mocskos elárulónkat s kebelbeli ellenségünket. Bocsátjuk az Urat, merre szemének, szájának tetszik.

Naviget Anticyram

Megyei Ignác.

Jegyzet: Ez már nem az »Egyvelges Levelekben«, hanem »Magyarázat a Mondolatra egy néhány levelekben« van. Ezt követi még egy levél »Ten ágya meg az urat« megszólítással. Aláírva »Várkony, die 1-a nov. 1815. Kész Demeter néhai b. e. Bohógyi Gedeon urfi volt inassa m. k.« Ettől részben, de nem lényegileg különbözik a következő:

¹ Ez pedig olyan igaz mint a napfény.

5. »Még egy levelet találtam a Gedeon bátyám levéltárában; nem állhatom meg, hogy arra is ne válaszoljak.«

(Ez Szemere Pálnak, művelt emberhez nem illő »Bohógyi Gedeonhoz« című levelére a válasz. (Lásd Sz. P. levelét K. F. M. m. 4. k. 189. lapján. A közlő.)

Domine N. N!

Bizonyosan jó jéréks gazda lehet az Ur, mert a szarkát is turóra hívja, — e több mint pazarlás. Lunaticus vagy részeges embertől sem várnánk külön productiot.

Péczelről ír az Ur, még is gémer vgyei (vármegyei) vén asszonyok dialectusán — e már csuda. De még sem csuda, hiszen panóka az Ur, a mint mivelődéseiből és nagy személyes leírásából kitetszik. Ugyan is lugozni, mosni, sulykolni, az olyatén öszvér-emberek tulajdona. — Lókörmű, karikalábú, löcskezü, tökfejű, szamárfülű, csuda teremtmény bizonyosan nem más, hanem az Ur, maga az Ur; mert az Ur megyen neki a becsületes embernek, mint a vak veréb a falnak; az ur hát maga a leirt és nem más, a mint biographus urtól is tudjuk néhai b. e. bátyámnak személyes, ettől egészen különböző leírását.

Tovább megyek egy philologust, egy nyelvmentert akar az Ur castigalni és újra kitört belőle a panókaság. Tyukokkal, csibékkel, tikmonyokkal veszekedik tárgyazott személye helyett, — ismét odább holmi öszvehabart és felelersztett litty-lotty kotyvasztásokat borsolgat.

Naturae sequitur semina quisque suae.

Megmondá az Ur, teremni kell az embernek, mint a subagallérnak. Az Ur is tehát ilyen appendix ember; bezzeg az Ur lehet bíró a nyelv dolgában. Talán a nagy Dugonitsnak is segédje lehetett a Tudák-ság terminusainak magyarázásában? Felfogása is kevés az Urnak a bátyám iromatja — és hogy már most oda tudjam — a Beytvagosokénak (K. F. M. m. 4. k. 161. l. A közlő.) megértésére. De ha még ki nem fizetett szájából egy nehányat, a harminczkettőre is sok — mert lám még megkérözve sem tudja megemészteni.

Ugy értem (Nem írjuk le még egyszer a Szemere Pál kifejezését. L. K. F. M. m. 4. k. 191. l. A közlő.)

Káposzta kertbe néző csalárd! Hogy mondhatja ezt az ur Gedeonról, hisz ő nem volt kancsal — a biographus ur sem hagy hazudni. Hogy minden frkálókkal, a kiket az Ur ex praejudicio érdemes írónak tart, egy gyékényen meg nem állhatok — erre az Ur nem mondhatja azt, hogy figulus figulum odit, — mert ő minden jó írónak lelki-testi barátja volt. — Készül az ur, hogy poetáival majd ki satyrisaltatja. Difficile imo impossibile est illis satyram scribere. Azok csak olyan tökfilkók lehetnek mint az Ur. Noscitur ex socio qui etc.«

6. *A Lant.*

(Válasz lesz K. F. M. m. 4. k. 200. lapján ugyan csak a »A lant« címzet viselő versre.)

Poebus! add tudtomra, mivel
Érdemlettem azt a mit
Velem Zafyr Czenczi mível?
Nézd csak e bódult mamit!

Nézd csak milyen módi szerrel
Igyekszik telepedni
Egy a bérczen ezerszer el-
Bukható fülesre ni!

Sem nyerge, sem kengyel szijja
S még is göröncsös hátán,
A levegőt bátran szijja,
Az eszét elhagyatván.

Ha engem is oly ártatlant
Összetör, hogy veszek el
E bolond alatt, szegény lant,
Ezer veszedelmekkel!

Mi lesz belőlünk, mi hát?
Azt a féket e kacsó
Hová rántja, óh csacsi hát
Gyuró megkábulat bacsó!

Phoebus essék meg már ah!
Essék meg szíved elsirt
Panaszkodásim jajjára,
S ne engedj ezekkel sirt.

Nem hiszem, hogy több napot láss;
Mert nem kell hozzá csak a
Kalauznak egy megbotlás
S kitörök ura nyaka.

Egy sirt tölteni én nekem;
Jer adj másnak, kinek a
Hold gyöngy fényinél énekem
Kövesse Filomela.

Kinek karjain számodra
Ömledeznek hatalmas
Hangokat s pántlikák bodra
Közt, lakom lesz nyugalmas.

7. *A számár Czenczihez.*

(A göröghöz nem annyira, de a latinhoz csak sejt valamit.)

Tuque dum procedit: Io triumphe,
Non semel dicimus Io triumphe!

8. *A számár magában.*

(Válasz lesz »A számár a Mondolat írójához« cz. versre. (K. F. M. m. 4. k. 195. 1.)

Iha, iha!
Most fordítottak ám felséges haszonra,
Piha, piha!
Be göbös ut viszen fel a Heliconra.
De csak valahogy s mint mégis felviszem ezt,
Hiszen — mortalibus nihil arduum est.
Dicsőség e nekem — Isist is egy menten
Mendegélő bátyám így vitte régenten.

Iha, iha!
De tán rivancs lejéud: siessünk Czenczike
Mert majd a locsmojban meg nem állunk mik e
Kopasz szirtok hátán, ha erősen foly le,
Majd e néző csövel sem akad ránk Boyle.
Ugy alá sodratunk a völgy fenekére
Ha csak Pallás nem fut éltünk védelmére.

9. *A satyrus Czenczivel.*

(Párja lesz »A satyrus a Mondolat írójához« versnek, K. F. M. m. 4. k. 194. 1.)

Jertek nyájas Eteziák	Vigyetek fel a tetőre
Legyezzétek arczomat,	Hol édes ambrosia
Jertek kellemes Gratiák,	S asszonyoknak való lőre
Fogjátok meg karomat,	Vár s édes essentia.

Ugy mint ti hárman — Lakheis,	A hol szépen énekelnek
Clotho és szép Atropos	(Mint Orpheus, Homerus)
És ti Muzsák, mint Nemesis	A kik együtt sereglenek,
Metaphora és Tropos.	Praeses levén Cerberus.

Jertek felséges istenek,	Ott fogok én örvendeni,
Aeacus és Radamant,	Ott lesz örök lakhelyem,
Kiknek képetek fénylenek,	Tantalus fogja tölteni
Mint a tiszta adamant.	Forrásvízzel kehelyem.

S ti kedves istennék úgy mint	És te óh Czitera, koboz,
Eris, Juno, Meduza ;	Lant, kiknek kebletekbe
Jertek — a nyájas Czenczi int —	Édesgető koncert koboz, —
Legyetek kalauza.	Pán-istenhez viszlek be

Benneteket s nem lesz párom
Ottan körül, higyjétek ;
Nem le-z, nem lesz olyan három
Összhang, mint a tiétek.

Ugy látszik, hogy valamint a Kölcséy és Szemere *Feleleté*-hez, úgy ide is több vers volt csatolva. — Van még ugyanis birtokomban egy füzet hasonló kézírással, melynek címe következő: „*Jegyzések a versek alá. Készítette Nagy.*“ Ezek irvák a) „*A kürtre*“ —, b) „*A pilangóra*“, — c) „*A koszorura*“, — d) „*A lantra*“, — e) „*A szá márra*“; de e verseket nem ismerem, kivéven a közlötteket.

Közli: H. KISS KÁLMÁN.

JÁSZAY PÁL NAPLÓJA.

— Tizenkettedik közlemény. —

8. *Vasárnap*, Reggel lementem a templomba; s az oskolás fiúknak exámenje levén, azt egy darabig hallgattam. Délután az öreg Karsához, onnan pedig valamenynyen a templomba mentünk, az oskolás leányoknak annál fogva Miczi húgocskámnak is exámenje levén, jó darab ideig azt hallgattam. Borongós idő volt.

9. *Hétfőn*. Délig olvastam s a jegyzéseimet irtam. Délután Almássy Pali bátyám hozzám jövéen lementünk a fürdőházhoz s megfürödtünk. Tiszta meleg idő volt.

10. *Kedden*. Reggel a Superintendensnek írott ezen levelemet: »Főtisztelendő Superintendens Úr! A Milgos Gróf főkurátor úrnak a pataki exámenekre el vagy nem jövetelét szükségesképen kellett tudnom, annak megtudásához pedig senki által is bizonyosabban nem juthatván mint